

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 22.10.2007
KOM(2007) 642 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-
PARLAMENTET**

Statusrapport om strategien for en bæredygtig udvikling 2007

{SEC(2007) 1416}

INDHOLDSFORTEGNELSE

1.	Indledning	3
2.	Sammenhæng mellem EU-strategierne og partnerskab mellem aktørerne	3
3.	Vurdering af fremskridtene på nøgleområder	4
3.1.	<i>Klimaændringer og ren energi</i>	4
3.2.	<i>Bæredygtig transport</i>	5
3.3.	<i>Bæredygtighed i produktion og forbrug</i>	6
3.4.	<i>Bevarelse og forvaltning af naturressourcer</i>	8
3.5.	<i>Folkesundhed</i>	9
3.6.	<i>Social integration, befolkningsspørgsmål og migration</i>	10
3.7.	<i>Global fattigdom</i>	11
4.	Tværgående politikker	12
4.1.	<i>Almen uddannelse og erhvervsuddannelse</i>	12
4.2.	<i>Forskning og udvikling</i>	12
4.3.	<i>Finansiering og økonomiske redskaber</i>	13
5.	Problemløsning i partnerskab.....	13
5.1.	<i>Kommunikation, mobilisering af aktørerne og multiplikatorvirkning</i>	13
5.2.	<i>Resultatorienteret tilgang</i>	14
6.	Konklusion	14

1. INDLEDNING

I 2005 vedtog Det Europæiske Råd principperne for, hvordan udviklingen i EU kan holdes inden for bæredygtighedens rammer. Blandt principperne indgår det vedvarende behov for økonomisk velstand baseret på en innovativ, konkurrencedygtig og miljøeffektiv økonomi, som både beskytter og forbedrer miljøkvaliteten og fremmer social retfærdighed og social samhørighed i solidaritet med resten af verden. I 2006 blev der på Det Europæiske Råds møde vedtaget en ny strategi for bæredygtig udvikling (SDS), som indeholder én enkelt sammenhængende plan for, hvordan EU mere effektivt kan leve op til disse principper og traktatens overordnede mål om en bæredygtig udvikling. Planen tager sigte på syv nøgleområder, hvor problemerne skal ryddes ad vejen, hvis udviklingen i EU skal holdes inden for bæredygtighedens rammer, og det skal være muligt at opretholde den nuværende velstand og velfærd. Ifølge planen forudsætter SDS-målene, at der arbejdes tæt sammen med medlemsstaterne, og der er derfor blevet iværksat en ny analyse- og rapporteringsprocedure med deltagelse af Kommissionen og medlemsstaterne.

Denne rapport er den første statusopgørelse udarbejdet efter den nye arbejdsmetode. Heri vurderes det, hvordan arbejdet med at nå de syv hovedmål forløber, og der redegøres for, hvilke politiske initiativer på EU- og medlemsstatsniveau der har bidraget til at nå disse resultater. Eftersom et års data ikke ville have givet noget retvisende billede af, hvordan tendensen er, er udviklingen på de forskellige områder blevet målt i forhold til år 2000.

Rapporten indeholder et første øjebliksbillede af situationen¹. Det viser, at fremskridtene i praksis er ret beskedne. Derimod er udviklingen inden for de politiske initiativer på både EU- og medlemsstatsplan noget mere opmuntrende. F.eks. er klimaændringerne og bæredygtig energi rykket helt op på EU's dagsorden i både intern og ekstern sammenhæng. Det er et vidtrækkende fremskridt på det politiske plan, som forventes at føre til praktiske resultater inden for de kommende år. Der synes at være større og større enighed blandt de forskellige aktører, og EU, medlemsstaterne, borgergrupper, ngo'er og erhvervslivet koncentrerer sig således i stigende grad om de samme emner og arbejder på at nå de samme mål.

Statusopgørelsen er tænkt som debatoplæg for de forskellige politiske myndigheder, når de i forlængelse af verdenstopmødet i 2002 om bæredygtig udvikling og i forbindelse med SDS-koordineringsarbejdet skal vurdere, hvorvidt det er nødvendigt at justere enten forløbet eller den hastighed, hvormed de politiske initiativer gennemføres, og på længere sigt opstille fornyede og tilpassede målsætninger.

2. SAMMENHÆNG MELLEM EU-STRATEGIERNE OG PARTNERSKAB MELLEM AKTØRERNE

Et af de centrale krav i 2006-strategien var, at alle aktører skulle inddrages, dvs. EU, medlemsstaternes myndigheder på nationalt, regionalt og lokalt plan samt civilsamfundet og erhvervslivet, og at man gennem partnerskaber skulle fokusere på

¹ Analysen af SDS-forløbet er som anbefalet af Rådet baseret på forskellige kilder, dvs. nationale rapporter fra de nationale SDS-koordinatorene som fastsat i EU-SDS, Eurostats tilsynsrapport, som er baseret på indikatorerne for bæredygtig udvikling (SDI) med år 2000 som referenceår, og et arbejdsrapport udarbejdet af Kommissionen samt en undersøgelse foretaget af en ekstern konsulent.

de samme områder og forsøge at skabe større sammenhæng mellem de forskellige politikområder. Det er en lang proces, men efter at have fulgt strategien et år viser erfaringen, at det kan lade sig gøre.

Arbejdet i forbindelse med denne rapport har vist, at det på alle beslutningsniveauer er vanskeligt at skabe sammenhæng mellem de politiske områder. For EU består udfordringen i at skabe større sammenhæng i de overordnede langsigtede mål for bæredygtig udvikling med fokus på livskvalitet, retfærdighed generationerne imellem og de europæiske samfunds overlevelsessevne på lang sigt samt Lissabon-strategiens mellemlange mål for vækst, konkurrenceevne og jobskabelse. Som eksempel på, hvordan der kan opstå sammenfald mellem de mellemlange og langsigtede strategiske mål kan nævnes energiområdet og klimaændringerne. Herudover kan nævnes det indre marked, som er et eksempel på, hvordan en markedsliberalisering kan medføre vækst og velfærd, når blot den er ledsaget af sociale og miljømæssige foranstaltninger. Herudover har EU-programmet for bedre lovgivning også bidraget til at skabe sammenhæng mellem de forskellige politikområder, eftersom der systematisk kræves en vurdering af alle større politiske initiativer og deres økonomiske, sociale og miljømæssige virkning.

3. VURDERING AF FREMSKRIDTENE PÅ NØGLEOMRÅDER

Nedenfor følger en gennemgang af situationen inden for SDS's syv kerneområder. Der fokuseres på de foranstaltninger, som både EU og medlemsstaterne har truffet for at nå de politiske mål. Alle problemer hænger indbyrdes sammen, og løsningen på ét problem har således betydning for de andre løsninger, der alle understøtter hinanden.

3.1. Klimaændringer og ren energi

EU gør fremskridt i bestræbelserne på at mindske udledningen af drivhusgasser, og fremskrivninger viser, at EU vil nå sine Kyoto-mål, hvis medlemsstaterne så hurtigt som muligt iværksætter og gennemfører de yderligere politikker og foranstaltninger, som de har planlagt, samtidig med at EU's økonomi vokser.

I 2005 var udslippet af drivhusgasser i EU-15 faldet med 2 % i forhold til Kyoto-referenceåret.

Overholdelse af Kyoto-målene kræver øget brug af vedvarende energi. Forbruget af vedvarende energi steg for EU-27 gennemsnitligt med 3,2 % om året i 1990'erne og 4,1 % i perioden mellem 2000 og 2005. På trods af denne stigning udgjorde den vedvarende energi kun 8,5 % af det endelige energiforbrug i 2005, hvilket skyldes den forholdsvis store stigning i det indenlandske bruttoforbrug. Den gennemsnitlige stigning pr. år er ikke tilstrækkelig til at nå 2010-målet på 12 % af det samlede forbrug. I 2005 udgjorde biobrændsel for EU-27 kun 1,08 %, hvilket er langt fra 2010-målet på 5,75 %.

På EU-plan har den politiske udvikling på dette område været både bemærkelsesværdig og fremadrettet. Den vigtigste beslutning er den nye integrerede politik for klimaændringer og energi, som blev vedtaget på Det Europæiske Råds møde i marts 2007, og som indeholder flere ambitiøse mål for udledningen af drivhusgasser og forbruget af vedvarende energi og biobrændsel, som alle skal være opfyldt i 2020. Af andre initiativer kan nævnes den handlingsplan om effektiv

energiudnyttelse, der blev vedtaget i oktober 2006, og arbejdet med CO²-opsamling og -lagring².

Så godt som alle medlemsstater har nu vedtaget en national strategi for klimaændringer, enten i form af en særskilt strategi eller som led i en national energipolitisk pakke. I nogle lande er der blevet oprettet særlige kontorer og videnskabelige råd for klimaændringer (UK og SE). I andre lande er der grebet ind via beskatningen. I løbet af 2007 er der i henhold til EU-direktivet om handel med kvoter for drivhusgasemissioner blevet vedtaget 23 nationale kvotetildelingsplaner, hvorved udslippet på årsbasis er reduceret til 1 903,43 mio. tons i stedet for de 2 101,64 mio. tons, der oprindeligt blev foreslået af medlemsstaterne.

Der bør stadig gøres en indsats, hvis det skal være muligt at nå de fastsatte mål for klimaændringerne og energiforbruget inden for den fastsatte frist. Der kræves således en vedvarende indsats for at sikre, at ordningen for handel med emissionsrettigheder bliver en succes, at brugen af vedvarende energi øges, at der sker en bæredygtig udnyttelse af biobrændstofferne, og at der vedtages strategier og planer for tilpasning til klimaændringerne.

3.2. Bæredygtig transport

EU mangler stadig at få transporten ind på et bæredygtigt spor. Energiforbruget til transport brugt som indikator for transportbehovet steg i perioden mellem 2000 og 2005 gennemsnitligt med 1,3 % om året i EU-27, hvilket kun er en smule mindre end den gennemsnitlige BNP-stigning på 1,7 % i samme periode, og der er således ingen reelle tegn på afkobling af transportbehovet fra den økonomiske vækst.

Udslippet af drivhusgasser fra transporten er stadig stigende, og i perioden 2000-2005 var der således en gennemsnitlig årlig stigning på 1,2 % i EU-27. I 2004 tegnede den indenlandske transport sig således for 21 % af de samlede drivhusgasemissioner i EU-15. De steg med 26 % mellem 1990 og 2004, mens udslippet fra de fleste andre sektorer faldt i den samme periode. CO²-udslippet fra nye personbiler pr. kørt kilometer er i EU-15 faldet støt i perioden fra 2000 til 2004 med i gennemsnit 1,3 % om året, men dette fald er mindre end i de foregående årtier og ikke tilstrækkeligt, hvis vi skal nå det fastsatte mål for 2008/09 på 140 g pr. kilometer og 2012-målet på 120 g pr. kilometer.

Målet om en glidende overgang til miljøvenlige transportformer er ikke blevet opfyldt. I EU-27 er vejtransportens andel af den indenlandske varetransport fortsat med at stige, dog forholdsvis langsomt siden 2000, og lå i 2005 på 76,5 %. Antallet af tilbagelagte passagerkilometre i bil har ligget forholdsvis stabilt i EU-15, men nåede dog i 2004 op på 84,4 % af den samlede indenlandske personbefordring. Kødannelse på vejene er et stadig stigende problem.

På den positive side skal det bemærkes, at det er lykkedes at reducere udledningen af forurenende stoffer fra transportsektoren, da udslippet i gennemsnit er faldet med 4,4 % om året for ozondannende stoffer og 4,2 % for partikler.

Tilsvarende har der på trods af stigningen i vejtrafikken været et konstant fald i antallet af trafikdræbte i både EU-27 og EU-15. EU-15 er godt på vej til at opfylde

² Meddelelse af 10. januar om "Begrænsning af den globale opvarmning til 2 °C - Vejen frem for 2020 og derefter" og "En energipolitik for Europa".

målet om, at antallet af dødsfald i 2010 skal være halveret i forhold til 2000, men EU-27 halter lidt bagefter.

Blandt EU's vigtige politiske tiltag kan nævnes Kommissionens midtvejsevaluering af hvidbogen om transport, grønbogen om mobilitet i byer, vedtagelsen af forordninger (kendt under betegnelsen Euro 5- og Euro 6-normerne) med strengere krav til biler og mindre varevogne, og Kommissionens forslag om at ændre direktivet om brændstofkvalitet og direktiv 2003/96 med henblik på minimumsbeskatningssatser for diesel til vejgående køretøjer og på at lade flysektoren indgå i EU-ordningen for handel med emissionskvoter. Der er desuden blevet vedtaget en liberaliseringspakke for jernbaneområdet, og retsgrundlaget for offentlig transport er blevet revideret.

I medlemsstaterne træffes der en række foranstaltninger, som skal sikre en mere bæredygtig trafik og mere miljøvenlige transportformer. Kun få medlemsstater (FI) har en transportstrategi. I andre medlemsstater indgår målet om en bæredygtig transport i andre strategier (f.eks. om fysisk planlægning, finansielle forhold (IE, IT)). Herudover rækker initiativerne lige fra vejskat for lastbiler (AT) til modernisering af vejinfrastrukturen og beskatning (BG). Nogle medlemsstater har med henblik på at stimulere en reduktion af udledningen af drivhusgasser omlagt beskatningen til fordel for små og mere brændstoføkonomiske biler (DK, BE), alternative brændstoffer (RO) og biobrændsel (AT, BG), og ved at give undtagelse fra punktafgifter (DK), skattelettelser (HU) og finansielle incitamenter (IT). Nogle medlemsstater har gennemført lokale hastighedsbegrænsninger og indført park og ride-ordninger (AT, MA). I mange lande gøres der en indsats for at indføre miljøvenlige kombinerede transportformer (DK, HU) både inden for personbefordring (CZ) og godstransport (NL). Blandt offentlige transportinitiativer kan nævnes investeringsordninger for jernbaneområdet (på nationalt og regionalt plan og inden for nærtrafik), vejafgifter og særlige initiativer til fremme af cykling (AT, BG, DK, FR, IT, UK). Hvad færdselssikkerhed angår, har flere lande vedtaget nationale færdselssikkerhedsstrategier (CZ, GR), andre har fokuseret på bedre kontrol af bilerne (f.eks. BG) og streng kontrol af overholdelsen af hastighedsbegrænsningerne (FR).

Men der er behov for mere. Blandt de mulige foranstaltninger, som medlemsstaterne kan træffe, kan nævnes en indsats for øget brug af brændstofeffektive teknologier, grønnere fremdriftssystemer, som samtidig er miljøvenlige, mindre energikrævende transportformer, stramning af normerne for udledningen af forurenende stoffer og for drivhusgasintensiteten for alle transportformer, fortsættelse af arbejdet med at udvikle støjkortlægningen og en indsats for at reducere støjen fra transport ved kilden, initiativer vedrørende mobilitet i byområder og optimal udnyttelse af logistiske forhold og udvikling af metoder, der gør det muligt at opkræve betaling for brug af infrastruktur.

3.3. Bæredygtighed i produktion og forbrug

Det er generelt vanskeligt at foretage en pålidelig måling af omfanget af bæredygtig produktion og forbrug. Men nøgleindikatoren "ressourceproduktivitet" viser dog, at der er en afkobling mellem materialeforbrug og økonomisk vækst. Desuden er der flere virksomheder, som indberetter miljøresultater, og markedsudbuddet af bæredygtige produkter og tjenesteydelser stiger hurtigt. Men trods det er der et

uudnyttet potentiale. F.eks. er materialeintensiteten i EU i gennemsnit 1 kg/EUR, hvilket er lidt mindre end i USA, men dobbelt så stor som i Japan³. EU kunne gennem større omkostningseffektivitet spare mindst 20 % af det nuværende energiforbrug, svarende til 60 mia. EUR om året eller Tysklands og Finlands nuværende energiforbrug til sammen.

EU har taget en række initiativer for at ajourføre, stimulere og fremme bæredygtigheden i forbindelse med produktion og forbrug. Som eksempel kan nævnes gennemførelsen af de aspekter af direktivet om energiforbrugende produkter, der drejer sig om produkternes miljøvenlige udformning, og EU's handlingsplan for miljøteknologi (ETAP)⁴, og det fortsatte arbejde med et kontrolsystem for miljøteknologi. EU fortsætter desuden i samarbejde med medlemsstaterne sine bestræbelser på at forbedre miljømærkningen og miljøkontrolordningerne. Men der er fortsat kun få miljømærkede produkter, og tilgangen til EMAS er meget begrænset, og antallet af registrerede EMAS-virksomheder anslås således til 5000 (ud af et samlet antal aktive virksomheder i EU på rundt regnet 29 mio.).

Medlemsstaterne har en række forskellige strategier og handlingsplaner for de forskellige aspekter af bæredygtig produktion og forbrug. Der gennemføres forskellige former for reklamekampanjer og –foranstaltninger med det formål at gøre forbruget mere bæredygtigt. Som eksempel kan nævnes brochuren om et grønnere liv og kampagnen Enhver indsats tæller (UK), skolekonkurrencer om et mere bæredygtigt forbrug (AT) og kampagnen Grønt ansvar (DK).

I hele EU arbejder de offentlige myndigheder på at få virksomhederne til at tage et socialt ansvar (VSA). I Nederlandene har man således oprettet VSA Nederlandene, som er en fond for udveksling af viden og erfaring. I Frankrig har alle børsnoterede virksomheder ifølge loven pligt til at have et afsnit om sociale og miljømæssige oplysninger i deres årsberetninger.

Ti medlemsstater har vedtaget nationale handlingsplaner for grønne offentlige indkøb, og i visse medlemsstater er der ligefrem sat mål for grønne offentlige indkøb. I Nederlandene skal de offentlige indkøb være 100 % bæredygtige i 2010. I UK er der vedtaget en Plan for bæredygtige indkøb. Det svenske Miljøforvaltningsrådet, som ejes i fællesskab af de centrale og lokale myndigheder og den svenske virksomhedssammenslutning, står til rådighed med viden, uddannelse og et webbaseret redskab, som offentlige indkøbere, der ønsker at inddrage miljøkrav i de tekniske specifikationer, kan benytte sig af.

Medlemsstaterne gør en aktiv indsats for at fremme innovation i virksomhederne og inddragelsen af miljøteknologi. Der er således i et samarbejde mellem offentlige myndigheder og erhvervslivet blevet oprettet organer, der skal styrke de økonomiske muligheder og udviklingen af miljøteknologier (SE, UK). Visse medlemsstater har forbedret finansieringsmulighederne på det miljøteknologiske område, f.eks. gennem finansielle incitamentter (UK) og tildeling af priser til innovative virksomheder (IT). I SI er der blevet oprettet et videnscenter for miljøteknologi. 21 medlemsstater har udarbejdet køreplaner for gennemførelse af EU-handlingsplanen for miljøteknologi (ETAP).

³ EØS-rapport om bæredygtig udnyttelse og forvaltning af naturressourcer, nr. 9/2005.
⁴ http://ec.europa.eu/environment/etap/pdfs/comm_pdf_com_2007_0162_f_en_acte.pdf

Men der er stadig behov for mere. Blandt fremtidige foranstaltninger kan nævnes gennemførelse af den integrerede produktpolitik, en øget indsats for at gøre de offentlige indkøb mere grønne, revision af EMAS og miljømærkningsordningen og øget forskning i mindre ressourcekrævende produkter og fremstillingsprocesser.

3.4. Bevarelse og forvaltning af naturressourcer

Dette punkt berører en lang række områder. Hvorvidt det lykkes at reducere det samlede forbrug af ikke-vedvarende naturressourcer kan aflæses af det indenlandske materialeforbrug (DMC). DMC er i gennemsnit faldet med 0,8 % om året i perioden mellem 2000 og 2004, hvorved den svagt stigende tendens med en vækst på 0,1 % om året i perioden 1990-2000⁵ er blevet brudt. Ressourceproduktiviteten er steget med 2,3 % i perioden 2000-2004. Inden for visse områder her er der en vis grad af stabilitet, f.eks. inden for ressourceeffektivitet, skovbrug og affaldsproduktion. Flere delindikatorer for biodiversitet har imidlertid vist nogle meget foruroligende tegn, herunder indikatoren for udviklingen i fiskebestandene.

Situationen for specifikke ressourcer som vand, luft og jord samt biodiversitet og fiskebestand er kompleks og præget af forskelle, og der mangler ofte komplette data for EU27. I perioden 2000-2003 faldt presset på vandressourcerne i de medlemsstater, som der er oplysninger for, idet udvindingen af grundvand blev reduceret. Hvad angår overfladevand er situationen ikke så klar. Der er gjort visse fremskridt i forbedringen af luftkvaliteten, eftersom udslippet af skadelige stoffer fra transportsektoren, dvs. ozondannende stoffer, forsurende stoffer og finpartikler, er faldet i perioden mellem 1990 og 2004. Jordkvaliteten bliver stadig dårligere, og på grund af klimaændringerne forværres udledningen af drivhusgasser fra jorden, og faren for erosion, jordskred og tilsaltning øges, samtidig med at der går mere organisk materiale tabt. Forringelsen af fiskebestandene er stadig et problem. En stor del af fiskefangsterne i de EU-forvaltede farvande kommer fra bestande, som allerede befinder sig under grænsen for, hvad der er biologisk sikkert, og dette gælder især højt værdsatte arter (hvidfisk). Udviklingen er problematisk for bestandene af demersale og bentiske arter som f.eks. torsk, rødspætte og tunge. Mens situationen for vilde fugle ser ud til at være stabil, fremgik det af en nyligt gennemført undersøgelse, at 15 % af Europas pattedyr er truet, og yderligere 9 % er tæt på også at befinde sig i gruppen af truede arter. Blandt 27 % af Europas pattedyr er bestandene faldende. Bestandene er kun stigende for 8 % af pattedyrarterne.

Blandt de vigtigste af de initiativer, som EU har taget for at fremme bevarelsen af naturressourcerne og biodiversiteten, skal nævnes den igangværende gennemførelse af rammedirektiverne om luftkvalitet og vand og direktiverne om fugle og habitater, gennemførelsen af den nye Europæiske Fiskerifond, temastrategien for jordbundsbeskyttelse og FLEGT-initiativet om retshåndhævelse, god forvaltningspraksis og handel på skovbrugsområdet.

De fleste medlemsstater har gjort en indsats for at forbedre forvaltningen og undgå overbelastning af de vedvarende naturressourcer, især inden for landbrug, skovbrug og fiskeri, og at forbedre biodiversiteten, vandadministrationen og forvaltningen af affald. Alle er i færd med at gennemføre rammedirektiverne for affald, luftkvalitet og vand. Indsatsen i de forskellige medlemsstater vægtes helt naturligt forskelligt, f.eks. er de nye medlemsstater mere optaget af spildevandshåndtering. I nogle

⁵ Eurostats tilsynsrapport for 2007.

medlemsstater (AT, DE) har man en handlingsplan for råstoffer med det formål at forbedre ressourceeffektiviteten. Størstedelen af landene har truffet konkrete foranstaltninger for at stoppe tabet af biodiversitet og har udpeget Natura 2000-områder. Der er dog store forskelle landene imellem med hensyn til opnåelsen af målene for biodiversitet og udpegelsen af Natura-områder. Gennemførelsesgraden for arbejdet med at udpege områderne i henhold til habitat-direktiverne er på 93 % i EU-15 og 82 % i EU-25, og mange af medlemsstaterne har allerede meddelt, at de har afsluttet deres netværk eller er lige ved det.

Som en del af det fremtidige arbejde bør der lægges større vægt på at vurdere politikkers og programmers betydning for biodiversiteten (inkl. sundhedstjek af den fælles landbrugspolitik), løbende tilsyn med gennemførelsen af rammedirektiverne om affald, luftkvalitet og vand, afslutning af Natura 2000-netværket for beskyttede land- og havområder og sikring af, at netværkets forvaltning og finansiering er effektiv, og en indsats for at gøre den internationale styring af biodiversiteten mere effektiv. Medmindre der gøres en betragtelig ekstrainsats, vil det ikke være muligt at nå målet om at stoppe tilbagegangen i EU's biodiversitet i 2010 og at bidrage til, at tabet af biodiversitet på verdensplan ligeledes reduceres kraftigt i 2010. Medlemsstaterne har et særligt ansvar for gennem bedre planlægning at skabe overensstemmelse mellem på den ene side arealanvendelse og udviklingsbehov og på den anden side bevarelse af biodiversiteten og opretholdelse af økosystemfunktioner.

3.5. Folkesundhed

Europæerne lever ikke kun længere, de lever også en større del af deres liv uden større sundhedsproblemer. Færre mennesker dør af kroniske sygdomme. Forekomsten af alvorlige arbejdsulykker falder løbende.

På minussiden derimod er livsstilssygdomme som fedme og psykiske sygdomme et tiltagende problem. Med visse forskelle landene imellem var der således i 2003 30-64 % overvægtige blandt unge mænd i alderen 25-34 år, og for unge kvinder var tallet på 12-47 %. Andelen af personer over 65 år, som er overvægtige eller fede, er noget højere, idet tallet ligger på 62-80 %. Fedme medfører større risiko for type 2-diabetes, hjerte-kar-sygdomme, visse former for kræft og generelt dårligere helbred på grund af rygsmerter og depression. Det anslås, at de *direkte* udgifter til behandling af fedmerelaterede sygdomme i EU i 1990'erne udgjorde 1 % af sundhedsudgifterne i Nederlandene og op til 3,1 – 4,2 % i Tyskland og 6 % i Belgien.

Rygning medfører fortsat helbredsproblemer. I 2003 var 26 % af europæerne således rygere, herunder 32 % mænd og 21 % kvinder⁶.

Med hensyn til den psykiske sundhed er selvmordsraten generelt faldende, men på årsbasis er der stadig 60 000 mennesker, som tager deres eget liv, hvilket er mere end antallet af dræbte i trafikken. Ca. 11,5 % af alle europæere har en sindslidelse. Udgifterne til psykiske lidelser udgør for øjeblikket mindst 3-4 % af BNP på EU-plan. WHO forventer, at næst efter hjertesygdomme vil depression i 2020 være den sygdom, der rammer flest mennesker.

Uligheder på sundhedsområdet udtrykt i forventet levetid varierer mellem de forskellige socialgrupper mellem 4-6 år for mænd og 2-4 år for kvinder. I nogle lande er forskellene noget højere (10 år), og i flere lande synes afstanden at være blevet

⁶ Eurostats tilsynsrapport for 2007, forskellige generaldirektorater i Kommissionen og internationale kilder som WHO.

større inden for de seneste 3 årtier. For de lande, der blev medlem af EU i maj 2004, gælder, at sundhedsindikatorerne i de fleste af disse lande er betydeligt dårligere end i de lande, der allerede var medlem i maj 2004.

Medens de fleste politiske tiltag bliver taget på medlemsstatsniveau eller lokalt plan, så har EU dog taget en række initiativer med relevans for folkesundheden, herunder en gennemgang af mulighederne for en generel fødevaremærkning og angivelse af næringsdeklarationer, en hvidbog om en EU-strategi om sundhedsproblemer i relation til ernæring, overvægt og fedme, en handlingsplan om bekæmpelse af HIV/AIDS inden for Den Europæiske Union og i nabolandene, et forslag om et rammedirektiv om bæredygtig brug af pesticider og en ny EU-dyre- og sundhedsstrategi for 2007-13.

Medlemsstaterne arbejder aktivt på at knække kurven for livsstilsrelaterede sygdomme, at øge beredskabet over for pandemier og at forbedre håndteringen af kemikalier. Der foreligger imidlertid ingen tilbundsgående oplysninger fra medlemsstaterne om deres indsats inden for fødevare- og foderlovgivning, dyrevelfærd, psykisk sundhed og mindskelse af de sundhedsmæssige uligheder. Kun i et begrænset antal tilfælde synes der at være et godt samarbejde om folkesundheden på tværs af ministerier og sektorer.

Generelt bør EU og medlemsstaterne fortsat gøre en indsats for at knække kurven for livsstilsrelaterede sygdomme. Man bør fortsat være opmærksom på sundheds- og miljøområdet (påvirkningen fra kemikalier og luftbåren forurening). Både på EU-plan og i medlemsstaterne bør det overvejes, hvad der kan gøres for at afhjælpe de vedvarende uligheder på sundhedsområdet.

3.6. Social integration, befolkningsspørgsmål og migration

Med henblik på en generelt bedre livskvalitet bør et bæredygtigt EU baseres på solidaritet såvel inden for som mellem generationerne. Det er bekymrende, at 16 % af EU's befolkning er i fare for at blive ramt af fattigdom, og dette gælder især børn, enlige forældre og ældre. Integrationen er stadig et problem i mange medlemsstater, og i visse lande er den ikke-indfødte del af befolkningen ramt af kronisk høj arbejdsløshed. Ungdomsarbejdsløsheden er stadig høj, og i visse medlemsstater er der problemer for mange af de unge, der går ud af skolen.

På plussiden skal det nævnes, at arbejdsløsheden er faldende overalt, og at der er sket mindre fremskridt i bestræbelserne på at sikre social og territorial samhørighed, men der er dog store forskelle mellem de rigeste og fattigste områder i EU. Socialsikringsordningerne moderniseres i overensstemmelse med ændringerne i befolkningssammensætningen. Kvinderne er i stigende grad aktive på arbejdsmarkedet, og gennemsnitsalderen for folk, der forlader arbejdsmarkedet, er stigende. Medlemsstaterne gennemfører reformer af deres pensions- og sundhedssystemer.

EU's vigtigste våben i kampen mod social udstødning og fattigdom er åbenhed i koordineringen. Blandt de seneste initiativer kan nævnes Rådets nye rammer for social beskyttelse og social integration, en ny køreplan for 2006-10 for ligestilling mellem mænd og kvinder og en meddelelse om den fremtidige demografiske udvikling i Europa. I perioden 2007-09 vil der blive gennemført en bred politisk plan for lovlig migration (inkl. et rammedirektiv og fire særdirektiver).

Samtlige medlemsstater har fastlagt en strategi for social beskyttelse og integration på alle tre områder for perioden 2006-08. Der er meget store forskelle mellem

omfanget og den tidsmæssige planlægning af medlemsstaternes indsats for at løse de befolkningsmæssige problemer og de politiske tiltag, der træffes.

Udviklingen i befolkningssammensætningen bør føre til, at der bliver gjort en yderligere indsats for at gøre socialsikrings-, sundheds- og pensionsordningerne bæredygtige. Som led i den bredere arbejdsmarkedsstrategi bør medlemsstaterne også fremover gennemføre foranstaltninger, som øger beskæftigelsen blandt kvinder, ældre og unge samt indvandrere. Flexicurity, som sikrer et afbalanceret forhold mellem fleksibilitet i arbejdskraftens ansættelsesforhold og passende støtte til den enkelte, indgår som led i medlemsstaternes svar på disse spørgsmål. Medlemsstaterne bør desuden fortsat gøre en indsats for at udvikle omfattende strategier for livslang læring, effektive arbejdsmarkedspolitikker og tidssvarende socialsikringsordninger.

3.7. Global fattigdom

Der er flere opmuntrende udviklingstendenser i bestræbelserne på at nå millenniummålene. På verdensplan er fattigdommen faldet med næsten 4 % siden år 2000, hvorved 134 mio. mennesker er blevet reddet fra alvorlig fattigdom. Tallet for elever, som har afsluttet grundskolen, er steget fra 78 % i år 2000 til 83 % i 2005. Kvaliteten og effektiviteten af støtten er steget. Den miljømæssige bæredygtighed er imidlertid stadig udsat for et stort pres, især inden for vigtige områder som vand, træ og landbrugsjord, hvilket kan få dramatiske virkninger for de fattiges livsvilkår og medføre konflikter.

På den anden side er der stadig 1 mia. mennesker, som lever i yderste fattigdom. Ingen af udviklingslandene har opfyldt målene for nedbringelse af børnedødeligheden, og en tredjedel af alle børn i udviklingslandene er undervægtige eller hæmmet i deres vækst. Halvdelen af befolkningen i udviklingslandene har ikke adgang til ordentlige sanitære forhold. Efter et lavpunkt omkring år 2000 er EU-15's ODA/BNI-bidrag steget markant fra 0,32 % i år 2000 til 0,44 % i 2005. Stigningen stoppede imidlertid i 2006, da der var en mindre tilbagegang i ODA/BNI til 0,43 %, og EU således sakkede en kende agterud i forhold til de foreløbige 2010-mål.

På EU-plan er der sket fremskridt i politikudviklingen. De tre EU-institutioner enedes således i december 2005 om den europæiske udviklingskonsensus, hvorved fattigdomsbekæmpelsen er blevet en central del af EU's udviklingspolitik. EU er verdens største donor, og EU's Afrikastrategi vægter samarbejdet med Afrika (Fælles EU-Afrika-strategi 2007). EU er desuden meget aktiv i Middelhavsområdet gennem sin naboskabspolitik og i samarbejdet med Latinamerika og Asien. Der er blevet taget en række nye politiske initiativer for at styrke samordningen og sammenhængen i EU-støtten.

Fem år efter verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i 2002 er der på en række målområder kun gjort beskedne fremskridt. EU og dets medlemsstater er imidlertid indstillet på aktivt at arbejde for en bæredygtig udvikling på verdensplan og at sikre, at der er sammenhæng mellem EU's interne og eksterne politikker og en bæredygtig udvikling på verdensplan. Der er således tale om en meget bred målsætning, og medlemsstaterne har derfor en tendens til i højere grad at fokusere på særlige emner eller geografiske områder, som er særlige vigtige for dem.

Med hensyn til støtteomfanget er det stadig muligt at nå det foreløbige mål på 0,56 % i 2010 og det endelige millenniummål på 0,7 % af BNI i 2015. Der bør imidlertid gøres en noget større indsats, hvis målet skal nås. Mange problemer forbliver uløste,

herunder kravet om i højere grad at gøre brug af almindelig budgetstøtte som støttemekanisme, at finde løsninger på problemet med miljøflygtninge og internt fordrevne, at få medlemsstaterne til i højere grad at bakke op om vand- og skovinitiativerne, at sikre, at der ved tildelingen af støtte tages tilstrækkeligt hensyn til miljøet i forbindelse med en bæredygtig udvikling, at arbejde henimod en international miljøstyringsordning, som sikrer en bæredygtig udvikling, og at sikre, at handelspolitikken er med til at sikre bæredygtigheden. Hvis EU skal være i stand til at yde et markant bidrag til opnåelsen af millenniummålene, er der utvivlsomt brug for større samarbejde og koordinering af støtten.

4. TVÆRGÅENDE POLITIKKER

4.1. Almen uddannelse og erhvervsuddannelse

Almen uddannelse og erhvervsuddannelse er forudsætningen for, at borgerne kan nå målene for en bæredygtig udvikling. Arbejdsprogrammet for almen uddannelse og erhvervsuddannelse 2010 udgør den politiske ramme for EU-foranstaltningerne inden for disse to områder. Medlemsstaterne er i denne forbindelse blevet enige om fem vigtige benchmarks, som skal være opnået inden 2010, herunder mindskelse af antallet af elever, der forlader skolen før tid, forbedring af de 15-åriges læsefærdigheder og øgning af antallet af elever, der afslutter en uddannelse på gymnasieniveau. Programmet har til formål at forbedre kvaliteten og øge adgangen for alle. Medlemsstaterne arbejder i stigende grad på at løse disse problemer og tager hensyn til kravet om en bæredygtig udvikling i planlægningen af deres uddannelsessystemer. På baggrund af Barcelona-målet for livslang læring på 12 % i 2010 er det opmuntrende at se, at tallene i EU-25 er steget fra 7,5 % i 2000 til 9,6 % i 2006.

4.2. Forskning og udvikling

Forskning og teknologisk udvikling er afgørende for tilrettelæggelsen af de innovative og fremadrettede løsninger, som er en forudsætning for, at der kan gøres reelle fremskridt på de syv kerneområder. Ifølge Eurostats oplysninger skete der i perioden 2000-2005 en opbremsning i investeringerne i forskning og udvikling målt i procent af BNP, hvorefter procentsatsen i 2005 var på 1,9 % i EU-15 og 1,4 % i EU-25, hvilket er langt fra EU-målet på 3 % af BNP i 2010.

Et af hovedmålene for det syvende FTU-rammeprogram, som blev iværksat i januar 2007, er at rette EU-forskningen mod bæredygtig udvikling⁷. I det første gennemførelsesår (2007) har der i 40 % af de planlagte fælles forskningsforanstaltninger været en direkte eller indirekte forbindelse til EU's strategi for bæredygtig udvikling. Der er fremsat forslag om to fælles teknologiinitiativer, nemlig "Clean sky"⁸ og "Fuel cells and Hydrogen"⁹. Der arbejdes desuden med EU's strategi for bæredygtig udvikling gennem femten teknologiske platforme og fjorten ERANET. Kommissionen har fastsat nogle retningslinjer for brugen af skatteincitamenter og de offentlige indkøb til at fremme investeringerne i den private

⁷ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1982/2006/EF af 18. december 2006 om Det Europæiske Fællesskabs syvende rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (2007-2013), især betragtning 29 og bilag 1.

⁸ KOM(2007) 315 endelig.

⁹ KOM(2007) 571 endelig.

forskningssektor og har revideret rammebestemmelserne for statsstøtte til F&U og innovation.

Af medlemsstaternes rapporter fremgår det, at F&U i de fleste nationale forskningspolitikker anvendes til at støtte de syv kerneområder i EU's strategi for bæredygtig udvikling med henblik på oprettelse af et europæisk forskningsområde.

Kommissionen vil fortsat anvende mulighederne i F&U til fordel for en bæredygtig udvikling og i den forbindelse udnytte synergierne mellem Lissabon-strategien for vækst og jobskabelse og EU's strategi for bæredygtig udvikling.

4.3. Finansiering og økonomiske redskaber

Som støtte for en bæredygtig udvikling anvendes der i EU og medlemsstaterne en lang række markedsbaserede instrumenter (skatter og ordningen for handel med emissioner) og særlige markedsincitament (finansiel støtte til F&U, innovation og demonstration inden for særlige områder). Mulighederne for at anvende markedsbaserede instrumenter er endnu ikke udtømt.

I marts 2007 vedtog Kommissionen en grønbog om anvendelse af markedsbaserede instrumenter til miljø- og energipolitiske formål, og i løbet af 2008 vil Kommissionen foretage en revision af direktivet om energibeskatning¹⁰ og begynde at se på, hvilke former for støtte der er skadelige for miljøet, og hvordan de kan udfases. Kommissionen har fremsat forslag om omstrukturering af afgifterne på personbiler¹¹ og samordning af afgifterne på blyfri benzin og dieselolie brugt som motorbrændstof¹².

Den Europæiske Fond for Regionaludvikling og Samhørighedsfonden er blandt de vigtigste EU-finansieringsinstrumenter, hvorfra en væsentlig del af den finansielle støtte vil komme i perioden 2007-2013 til hovedområderne i EU's strategi for bæredygtig udvikling, herunder klimaændringer (9 mia. EUR) og bæredygtig transport (36 mia. EUR). Principperne om borgernes aktive deltagelse og politisk sammenhæng og styring, som er en forudsætning for bæredygtig udvikling, anvendes i samhørighedspolitikken til at inddrage alle interessenter på alle myndighedsniveauer og til at fremme en sammenhængende politikplanlægning på tværs af forskellige sektorer.

5. PROBLEMLØSNING I PARTNERSKAB

5.1. Kommunikation, mobilisering af aktørerne og multiplikatorvirkning

EU's strategi for bæredygtig udvikling vil kun være virksom, hvis den kommunikeres korrekt og følges på alle samfundsniveauer, dvs. blandt borgerne, i erhvervslivet og hos myndighederne. Der er på EU-plan og i medlemsstaterne blevet iværksat oplysningsforanstaltninger og afholdt konferencer om emner som f.eks. klimaændringer, transport og sundhedsvæsenet med henblik på at nå dette mål.

Input fra borgerne (inkl. ngo'er) udgør et konstruktivt og kritisk bidrag i forbindelse med gennemførelsen af strategien. Som eksempel kan nævnes de lokale udgaver af Agenda 21 og EU-kampagnen for bæredygtige byer. På EØSU's forum for

¹⁰ Rådets direktiv 2003/96/EF.

¹¹ KOM/2005/261.

¹² KOM/2007/52.

interessenter i maj 2007¹³, som forskellige grupper fra civilsamfundet deltog i, blev det diskuteret, hvordan civilsamfundet fortsat kan være med til at udvikle konstruktive løsninger på problemet med klimaændringer.

Virksomheder og erhvervsledere er begyndt at få øje på den konkurrencefordel, som det giver dem, hvis de tænker bæredygtigheden ind i deres virksomhed. Dow Jones' gruppeindeks for bæredygtighed¹⁴ viser, at de noterede virksomheder ofte har et bedre resultat end de ikke-noterede virksomheder. Erhvervslederne tager en række nye initiativer, f.eks. er der blevet oprettet en europæisk gruppe af virksomhedsledere og et europæisk forbund for virksomhedernes sociale ansvar, alt sammen med henblik på at forbedre virksomhedernes miljømæssige og sociale resultater.

5.2. Resultatorienteret tilgang

I forbindelse med strategien for bæredygtig udvikling (SDS) for 2006 blev der fastlagt en ny styringsstruktur. Medlemsstaterne har i løbet af det seneste år hver især udpeget en SDS-koordinator, og Kommissionen har nedsat en SDS-koordinatorgruppe, som desuden deltager i det europæiske netværk for bæredygtig udvikling.

Eurostat har medvirket i tilsynsarbejdet og i den forbindelse baseret sig på en lang række indikatorer for bæredygtig udvikling, som nu er bedre afstemt efter prioriteringerne og målsætningerne i den nye strategi for bæredygtig udvikling¹⁵. Der pågår hele tiden en diskussion med Eurostat om indikatorerne.

I EU's strategi for bæredygtig udvikling foreslås det at indføre peer reviews af de nationale strategier for at gøre det lettere at identificere og udveksle viden om god praksis i en gensidig læringsproces. Kommissionen har udarbejdet en vejledning og har i 2007 samfinansieret peer review af den nederlandske nationale strategi for bæredygtig udvikling. Det fungerede som et positivt indspark til den igangværende omlægning af Nederlandenes strategi for bæredygtig udvikling og havde synlige politiske resultater. Yderligere peer reviews er planlagt til gennemførelse i 2008.

EØSU oprettede i september 2006 et observatorium for bæredygtig udvikling¹⁶, som har udarbejdet den udtalelse om den toårige statusrapport om EU's strategi for bæredygtig udvikling, som blev vedtaget den 11. juli 2007. Regionsudvalget har udarbejdet en udtalelse om undervisning i bæredygtig udvikling, som forventes vedtaget i efteråret 2007.

Medlemsstaterne ajourfører deres nationale strategier, og planen er, at de skal bringes i overensstemmelse med EU's strategi for bæredygtig udvikling.

6. KONKLUSION

Konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i juni 2006 markerede starten på et nyt partnerskab mellem EU, medlemsstaterne, civilsamfundet og erhvervslivet med den målsætning sammen at arbejde henimod en bæredygtig udvikling.

¹³ http://www.eesc.europa.eu/stakeholders_forum/index_en.asp

¹⁴ Dow Jones' bæredygtighedsindeks, som blev indført i 1999, er det første verdensomspændende indeks for børsnoteringen af en række vigtige virksomheder udvalgt efter bæredygtighed.

¹⁵ I bilaget til Kommissionens arbejdspapir om strategien for bæredygtig udvikling findes en ajourført liste over indikatorerne for bæredygtig udvikling.

¹⁶ http://www.eesc.europa.eu/sections/sdo/index_en.asp

Af denne statusrapport fremgår det, at de praktiske fremskridt er beskedne, men at der på såvel EU- som medlemsstatsplan er sket store politiske fremskridt inden for mange områder, navnlig med hensyn til klimaændringer og ren energi. Den prioritering, der blev foretaget i juni 2006, er stadig gyldig. Som det fremgår af de mange eksempler i rapporten og i det vedlagte bilag, er der stadig grund til ikke at slække på gennemførelsen inden for samtlige prioriteringsområder.